

TRESTNÁ ČINNOSŤ V OBLASTI DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA HODNOTENIE HROZIEB 2019 2019 ZHRNUTIE

ZHRNUTIE

Toto hodnotenie hrozieb je vypracované v rámci partnerstva medzi Europolom a Úradom Európskej únie pre duševné vlastníctvo (EUIPO) a jeho cieľom je vo všeobecnosti poskytnúť tvorcom politik, orgánom presadzovania práva a verejnosti najnovšie informácie o aktuálnych trendoch a o súčasnom vplyve trestnej činnosti v oblasti duševného vlastníctva v EÚ. V správe sa pozornosť zameriava na falšovanie a pirátstvo ovplyvňujúce EÚ a hodnotia sa v nej hrozby, ktoré toto falšovanie a pirátstvo predstavuje vo viacerých výrobných sektoroch, ako aj prierezové faktory, ktoré ovplyvňujú túto trestnoprávnú oblasť alebo majú na ňu dosah. Vychádza z dvoch spoločných správ o situácii, ktoré boli vypracované v minulosti a uverejnené v roku 2015 a 2017.

Falšovaný a pirátsky tovar by mohol tvoriť až 6,8 % dovozu EÚ, čo predstavuje 121 miliárd EUR. V uplynulých rokoch sa táto suma výrazne zvýšila. Ročný počet prípadov zaistenia falšovaného tovaru colnými orgánmi v EÚ sa od roku 2013 postupne znižoval, i keď počet zaistených predmetov a ich odhadovaná hodnota sa znižovala pomalšie, pričom v rokoch 2015 a 2016 došlo k dočasnému zvýšeniu. Za týmto mierne klesajúcim trendom sa skrýva trvalé zvyšovanie účinnosti operácií, ako to vyplýva z počtu zaistených predmetov a ich hodnoty v rámci jednotlivých prípadov alebo postupov. Väčšina falšovaných predmetov stále pochádza z Číny, hoci v prípade niektorých osobitných kategórií výrobkov sú významné aj ďalšie krajiny.

Na prepravu svojho tovaru z krajiny výroby na cieľové trhy falšovateľia často využívajú komplikované obchodné cesty. Hoci sa falšovaný tovar do EÚ naďalej prepravuje hromadne prostredníctvom nákladnej dopravy, v uplynulých rokoch došlo k výraznému nárastu využívania expresnej dopravy. Tento prudký nárast obchodovania prostredníctvom malých balíkov súvisí s pribúdaním online trhov, na ktorých sa falšovaný tovar predáva. Nové pozemné trasy otvorené v posledných rokoch, najmä rastúci počet železničných spojení medzi Čínou a Európou, môžu falšovateľom poskytnúť možnosť diverzifikácie trás a spôsobov prepravy.

Nástup vyspelejšej technológie má na povahu a rozsah falšovania významný vplyv. Falšovateľia využívajú existujúce a vznikajúce platformy, ktoré uľahčujú šírenie reklamy, predaj a distribúciu falšovaného a pirátskeho tovaru rastúcemu počtu spotrebiteľov. Tento nárast predaja falšovaného tovaru prostredníctvom online trhov nie je novým, ale skôr pretrvávajúcim trendom. V posledných rokoch sa trhy sociálnych médií javia najmä ako kľúčová platforma, z ktorej falšovateľia môžu osloviť vysoký počet spotrebiteľov so všeobecne nízkym rizikom odhalenia zo strany orgánov presadzovania práva. Obchodovanie s falšovaným a pirátskym tovarom na darknete zostáva relatívne obmedzeným javom.

Trestná činnosť v oblasti duševného vlastníctva má značné hospodárske dôsledky, pričom legitímne podniky pripravuje o príjmy a verejnú správu o dane. Falšovaný tovar môže mať okrem hospodárskej ujmy aj závažný vplyv na zdravie a bezpečnosť spotrebiteľov, ako aj negatívne dôsledky pre životné prostredie. V uplynulých rokoch falšovanie postihovalo čoraz rôznorodejšie množstvo tovaru. Okrem tradičných luxusných výrobkov sa

falšovateľia zameriavali na široký sortiment tovarov každodennej spotreby. Patria medzi ne kozmetické výrobky, elektronické súčiastky, potraviny a nápoje, pesticídy, lieky, tabakové výrobky, hračky a automobilové diely.

Elektronika predstavuje čoraz častejšie falšovanú kategóriu tovaru. Bežnými príkladmi sú mobilné telefóny a príslušenstvo, najmä nabíjačky a počítačové vybavenie. Uvedené výrobky sa často predávajú online a zasielajú sa priamo spotrebiteľom v EÚ z viacerých ázijských krajín. V uplynulých rokoch došlo k odhaleniu aj vysokého počtu falšovaných polovodičov. Keďže sa tieto tovary zvyčajne používajú v sektore dopravy, ale aj v nemocniciach ako súčasť chirurgických nástrojov, predstavujú značné nebezpečenstvo pre zdravie a bezpečnosť.

Potraviny a nápoje majú falšovateľia aj naďalej vo veľkej obľube a EÚ sa v rastúcej miere stáva jedným z významných cieľových trhov pre falšované potraviny a nápoje. Medzi odhalené falšované potraviny patria sušené mlieko pre dojčatá, bujónové kocky, syr, káva, olivový olej a cestoviny. Viacero druhov takéhoto tovaru bolo odhalených v obchodoch s potravinami a v supermarketoch, čo svedčí o tom, že prenikajú aj do legálneho dodávateľského reťazca. Keďže falšovaný tovar má takmer vždy nízku kvalitu a vyrába sa v nehygienickom prostredí, môže byť vážnym rizikom pre zdravie a kvalitu života spotrebiteľov. V niektorých prípadoch sa dokonca zistilo, že falšované potraviny obsahujú nebezpečné zložky. Popri potravinách a nápojoch orgány presadzovania práva pravidelne odhaľujú ďalšie druhy falšovaného tovaru. Zároveň poukazujú na to, ako sú organizované zločinecké skupiny často zapojené do obchodovania s čoraz širším sortimentom falšovaného tovaru. Vo všeobecnosti sa zdá, že dochádza k celkovej profesionalizácii organizovaných zločineckých skupín, ktoré sa podieľajú na falšovaní potravín.

Pre spotrebiteľov v EÚ predstavujú okrem potravín značné riziko aj falšované alkoholické nápoje. Najmä liehoviny a víno sú pre organizované zločinecké skupiny obľúbeným tovarom na falšovanie. Často plnia lacným vínom fľaše s etiketami drahých vín, niekedy dokonca do falšovaných liehovín pridávajú čistý alkohol. V posledných rokoch sú výrobné metódy čoraz sofistikovanejšie, pričom niektoré organizované zločinecké skupiny prevádzkujú vlastné výrobné linky vrátane balenia a označovania výrobku. Ďalšou výrobnou metódou je používanie legitímnych výrobných liniek jeden deň v týždni alebo v mesiaci na výrobu falzifikátov.

Luxusné výrobky, odevy a doplnky tradične patria medzi najobľúbenejšie kategórie výrobkov (a naďalej patria medzi najčastejšie odhalené prípady) falšovaného tovaru. Je to tak predovšetkým kvôli veľkému počtu malých objednávok cez internet, ktoré sa následne dopravujú prostredníctvom poštových alebo kuriérskych služieb. Zároveň sa zdá, že v rámci EÚ došlo k zvýšeniu výroby falšovaných odevov, pričom organizované zločinecké skupiny pripevňujú falšované značky na dovážané, neznačkové oblečenie. Takto znižujú riziko odhalenia oblečenia počas prepravy.

Keďže **pesticídy** dnes patria medzi najviac regulované výrobky na svete, nie je prekvapením, že sa v EÚ obchoduje so širokou škálou falzifikátov. Výrazne vyšší počet zaistení v uplynulých rokoch svedčí o náraste problému a o tom, že si ho sú dané odvetvia a príslušné orgány vedomé. Takéto tovary zvyčajne orgány netestovali ani nepovolili a môžu obsahovať menej účinných alebo viac toxických zložiek. Môžu zničiť plodiny

ZHRNUTIE

a polia a vážne ovplyvniť zdravie poľnohospodárov i spotrebiteľov. Organizované zločinecké skupiny zapojené do falšovania pesticídov predávajú svoje výrobky tak, že na ne umiestnia falošné etikety so značkami alebo používajú etikety v jazykoch, ktoré nie sú jazykmi EÚ, čím často zneužívajú systém paralelného obchodu. V stále väčšom počte prípadov dovážajú iba jednotlivé zložky, a potom sa falšované pesticídy vyrábajú v rámci EÚ.

Falšované **lieky** predstavujú pre EÚ rastúcu hrozbu, ktorá sa týka veľkého množstva členských štátov. Falšovateľia sa zameriavajú na široký a čoraz rozmanitejší sortiment liekov. Medzi najbežnejšie typy falšovaných liekov patria tradične lieky proti erektilnej dysfunkcii, ale čoraz častejšie sa odhaľujú falšované lieky na povzbudenie výkonu, ako napríklad anabolické steroidy a dopingové látky. Je zjavné, že takéto lieky môžu vážne ovplyvniť zdravie spotrebiteľov. Obzvlášť znepokojujúcim trendom je vyššia miera odhalenia falšovaných liekov na liečbu vážnych ochorení a rastúci počet incidentov týkajúcich sa legálneho dodávateľského reťazca.

Organizované zločinecké skupiny môžu vyrábať falšované lieky v tajných laboratóriách, dovážať falšované lieky alebo predávať lieky pochádzajúce z nezákonnej diverzie s použitím falšovaných značiek a balení. Z hľadiska výroby môžu byť lieky a balenia vyrábané na jednom mieste, na rôznych miestach alebo dokonca rôznymi organizovanými zločineckými skupinami. Niektoré organizované zločinecké skupiny, ktoré sa podieľajú na výrobe falšovaných liekov, vyrábajú aj rôzne druhy syntetických drog. Falšovateľia sú čoraz sofistikovanejší, zamestnávajú vysokokvalifikovaných pracovníkov a zriaďujú si vlastné výrobné linky. Čoraz častejšie dochádza k odhaleniu falšovaných liekov v malých balíkoch, ktorých predaj uľahčuje pretrvávajúci rozmach neoprávnených a neregulovaných online lekární.

Rozvojom internetu získali falšovateľia jedinečnú možnosť podieľať sa na **pirátstve**, neoprávnenom predaji a neoprávnenej distribúcii kníh, hier, filmov a hudby. Tento nelegálny digitálny obsah sa distribuuje prostredníctvom portálov BitTorrent a sietí peer-to-peer, ale čoraz častejšie aj prostredníctvom kybernetických úložísk. Majitelia takýchto platforiem dosahujú zisk prostredníctvom digitálnych reklám, ktoré často zahŕňajú bežné reklamy významných značiek. Tieto webové sídla sa v mnohých prípadoch využívajú na cielenie phishingových útokov na spotrebiteľov a na šírenie malvéru. V uplynulých rokoch sa tiež zvyšoval počet prípadov odhalenia nelegálneho používania technológie televízie cez internetovým protokolom (IPTV). V mnohých z týchto prípadov sa servery nachádzajú v iných krajinách, ako sú krajiny, kde sa predáva predplatné, a preto je pre orgány presadzovania práva mimoriadne zložitá vypátrať páchatel'ov, ktorí za týmito službami stoja.

Počet odhalených falšovaných **tabakových výrobkov**, prevažne cigariet, už štvrtý rok za sebou klesá. Napriek tomu boli cigarety v roku 2017 v zozname najčastejšie odhaleného falšovaného tovaru na treťom mieste. Hoci počet prípadov odhalenia dovezených falšovaných cigariet vykázal v posledných rokoch pokles, výroba falšovaných cigariet v EÚ zaznamenala značný nárast. Tieto nelegálne továrne sú čoraz sofistikovanejšie a modernejšie, pričom dokážu vyrobiť až 2 milióny cigariet denne. Zdá sa, že dôsledkom intenzívnych opatrení v oblasti presadzovania práva v krajinách východnej Európy sa rozmiestnenie nelegálnych miest výroby tabaku v EÚ diverzifikovalo. Hoci sa väčšina falšovaných cigariet aj naďalej

ZHRNUTIE

predáva na ulici, v oblasti elektronického obchodovania a prepravy prostredníctvom malých balíkov došlo k nárastu.

A napokon, v uplynulých rokoch výrazne stúpol počet odhalených falšovaných **automobilových dielov**. Falšovateľia vyrábajú širokú škálu rôznych automobilových súčiastok vrátane brzdových doštičiek, airbagov a filtrov. Zvýšenie počtu falšovaných automobilových súčiastok je spôsobené rozvojom elektronického obchodu s týmito výrobkami. Väčšina týchto tovarov nespĺňa uznávané bezpečnostné normy, čo môže viesť k potenciálne fatálnym poruchám vozidiel. Okrem automobilových súčiastok sa zistili aj prípady falšovania vysoko kvalitných cestných bicyklov a súčastí bicyklov, akými sú napríklad prilby.

Trh s falšovaným tovarom je naďalej vysoko ziskový a páchatelom poskytuje možnosti dosahovania obrovských ziskov, pričom podstupujú len malé riziko. Väčšinu trestnej činnosti týkajúcej sa falšovania nepochybne vykonávajú organizované zločinecké skupiny a zdá sa, že dochádza k celkovej profesionalizácii týchto skupín. Na trhu EÚ je k dispozícii čoraz širšia škála rôzneho falšovaného a pirátskeho tovaru, od luxusných výrobkov až po všedné predmety každodennej spotreby. Okrem hospodárskej škody môžu mnohé z týchto predmetov predstavovať vážnu hrozbu pre životné prostredie a zdravie a bezpečnosť spotrebiteľov, čo jasne svedčí o potrebe vyvinúť veľké úsilie na potlačenie tejto trestnej činnosti.

TRESTNÁ ČINNOSŤ V OBLASTI DUŠEVNÉHO VLASTNÍCTVA – HODNOTENIE HROZIEB

jún 2019

Zhrnutie

